

Jacek Szadkowski

Sonata Claromontana

quasi una fantasia corale

na motywach IX Mszy gregoriańskiej „Cum iubilo” na uroczystości i święta maryjne

ZGIERZ MMIII A. D.

Od kompozytora:

Jasna Góra,

zwana „duchowa stolica Polski”, jest - niewątpliwie - miejscem szczególnych doznań dla każdego człowieka nawiedzającego to miejsce, a tym bardziej dla każdego Polaka i chrześcijanina.

Obok przeżyć natury religijnej i mistycznej, człowiek obdarzony wrażliwością artysty może w tym szczególnym miejscu doświadczyć także niewyrażalnych w innej niż sztuka formie doznań, będących efektem bezpośredniego kontaktu z arcydziełami najwyższej klasy (w tym także muzyki). Niewiele jest już wszak miejsc (i w Polsce, i na świecie) gdzie usłyszeć można chorał gregoriański i religijna polifonia w naturalnej dla nich atmosferze - tzn. podczas sprawowanej liturgii.

Szczególne są także doznania organistów, którym było dane wykonywać swą posługę podczas liturgii sprawowanej w tym niezwykłym miejscu: czy to w wypełnionej szczerze wiernymi Kaplicy Cudownego Obrazu, czy w ogromnej przestroni Bazyliki Jasnogórskiej, czy wreszcie: wobec wielotysięcznego tłumu zgromadzonego przed Jasnogórskim Szczytem podczas największych uroczystości.

Z takich doznań zrodził się pomysł niniejszego utworu. I to właśnie wyraża to tytuł: „Sonata Claromontana”.

Część pierwsza zbudowana jest na planie swobodnie potraktowanej (zgodnie z sugestią zawartą w podtytułach) formy sonatowej. Temat pierwszy jest dosłownym cytatem początkowego odcinka „Kyrie” z IX Mszy gregoriańskiej „Cum iubilo” (na uroczystości i święta maryjne). Temat drugi został oparty o początkowy fragment „Sanctus” z tejże Mszy. Szczególna rola w I części (jak i pozostałych) pełni motyw: B-A-C-H i B_(c)-E-G-E-B_(c) (odnalezienie trzeciego motywu, użytego cokolwiek krótko, jak i jego interpretacje - pozostawiam wnikliwym analitykom). Wspomniane motywy zostały wyodrębnione przy pomocy luków drukowanych linia przerywana. Nie należy zatem traktować owych luków jako znaków artykulacyjnych, natomiast zalecane jest traktowanie ich jako znaków określających frazowanie (tam gdzie jest to możliwe i logiczne).

Część druga jest chorałowym opracowaniem melodii: „Agnus Dei” z Mszy IX. Drugi łącznik, cytujący fanfarny motyw rozpoczynający „Gloria”, powtórzony na początku części trzeciej, stanowi element wiążący obie części i uzasadniający ich wykonanie „attaca”.

Część trzecia nawiązuje do formy passacaglii. Jej temat utworzony został w oparciu o początkowy odcinek melodii jasnogórskiej pieśni: „Z dawna Polski Tyś Królowa, Maryjo”. Nietypowa ilość taktów tematu (7) ma na celu wyrażenie teologicznej prawdy o szczególnym działaniu Ducha Świętego w życiu Maryi. Liczba nut tematu (14) wskazuje symbolicznie na motyw: B-A-C-H (14 - to suma liczb określających kolejność tych liter w alfabecie niemieckim).

„Passacaglia” rozwija się w trzech odcinkach. Koniec każdego z tych odcinków wyznacza wariacja ukazująca temat w najwyższym głosie.

Odcinek pierwszy wykorzystuje kontrapunkty zbudowane z opisanych wyżej „motywów przewodnich” i ich przekształceń.

W odcinku drugim wykorzystane zostały jako kontrapunkty cytaty z „Gloria”, w schemacie rytmicznym oddającym „motywy przewodnie” zapisane alfabetem Morse’a, opracowane technika nawiązująca do średniowiecznej formy polifonicznej: „organum” (warto zaznaczyć, że zapisany alfabetem Morse’a motyw: B-A-C-H liczy 14 znaków).

Ostatni odcinek łączy opisane techniki z przypomnieniem wybranych myśli tematycznych poprzednich części w kontrapunkcie z tematem części trzeciej.

Krótki koda operuje tymi samymi, co opisane wyżej, sposobami przekształcania motywów i symbolika liczb.

Należy zaznaczyć, że niezwykle ważną rolę we właściwej interpretacji niniejszego utworu pełni uwaga dotyczące rejestracji, szczegółowo określone na stronie następnej w odniesieniu do organów kościoła pod wezw. Św. Teresy i Św. Jana Bosco w Łodzi. Wraz z dyspozycją wspomnianego instrumentu stanowią one swoisty wzorzec dla każdego innego instrumentu.

Zgierz, dnia 7 października 2001 r.

Registracje wzorcowe dla organów salezjańskiego kościoła parafialnego pod wezwaniem Św. Teresy i Św. Jana Bosco w Łodzi

01 70, 73, 76,
53, 55, 57, 59-61, 63, 65,
33-39, 41, 44, 46-47,
20, 22-23, 25, 27, 29,
1, 4-8, 10, 12, 13, 15.

02 69-76,
51-55, 57-65, 67,
33-48,
20-29, 31,
1-2, 4-16.

03 70-71
53-55, 57-58,
33-35, 38, 42,
20, 22-25,
2, 4, 6-8.

04 = 03 + 69, 72,
44, 47,
29,
5, 12.

05 69-73, 75-76,
52, 54-55, 58, 61, 63,
33-35, 37-39, 41, 44-46,
21-23, 25-27, 29,
1, 3-8, 12, 15.

06 = 05 + 49,
14.

07 69,
54-55, 58,
34-35, 38,
19, 21-22, 24, 28, [32]
3-4, 7-8.

08 = 02 + 49,
3.

* * * * *

11 = 03 + 1, 5, 12.

12 = 11 + 37, 41.

13 = 12 + 44.

14 = 13 + 61-62.

15 = 05

16 = 15 + 14.

17 = 02 + 49.

18 = 17 + 2.

* * * * *

21 54-56, 58,
33, 38, 42,
21-22, 28, 31,
3, 5-7, 9-10.

22 = 21 + 65,
34,
2, 15

23 55,
33-34, 38,
1, 3, 5, 7-9.

24 = 23 + 21, 24,
6, 10.

25 = 24 + 53,
40, 42,
25, 28,
2, 12.

26 55,
33-34, 38-39,
21-22,
1, 3, 6-9.

27 = 26 - 8;
+ 56,
5.

28 = 03 + 1, 5, 9, 12.

* * * * *

31 = 26 + 29,
10.

32 = 03 + 69, 72-73, 75,
63,
29,
1, 5, 9-10, 12, 15.

33 69,
51, 55, 66, 68,
33, 35, 38, 40,
22,
4, 7, 9.

34 = 28

35 = 05 + 57, 65,
9-11;

36 = 01 + 58, 62, 64,
28,
3, 9, 11, 16.

37 = 02 + 3, 17.

38 = 37 + 49-50.

DYSPOZYCJA:

Pedal:

1. I/P
2. II/P
3. III/P
4. IV/P
5. Kontrabas 32'
6. Pryncypał 16'
7. Subbas 16'
8. Oktawa 8'
9. Flet rurkowy 8'
10. Oktawa 4'
11. Kwintadena 2'
12. Alikwot 3 x 5^{1/3}'
13. Mixtura 6 x 4'
14. Puzon 32'
15. Puzon 16'
16. Trąbka 8'
17. Trąbka 4'

Manual I (Pos.)

18. III/I
19. IV/I
20. Pryncypał 8'
21. Kwintadena 8'
22. Flet kryty 8'
23. Oktawa 4'
24. Flet rurkowy 4'
25. Oktawa spiczasta 2'
26. Kwinta 1^{1/3}'
27. Flet 1'
28. Sesquialtera 2^{2/3} + 1^{1/3}'
29. Szarf 5 x 1'
30. Dulcjan 16'
31. Róg krzywy 8'
32. Tremolo

Manual II (Hw.)

33. I/II
34. III/II
35. IV/II
36. Pryncypał 16'
37. Pryncypał 8'
38. Flet kryty 8'
39. Flet rurkowy 8'
40. Gamba 8'
41. Oktawa 4'
42. Róg kozi 4'
43. Kwinta 2^{2/3}'
44. Oktawa 2'
45. Komet 3-5 x
46. Mixtura 4-6 x 2'
47. Cymbalki 4 x 1'
48. Trąba 16'
49. Trąbka horyzontalna 8'
50. Trąbka horyzontalna 4'

Manual III (Sw.):

51. IV/III
52. Kwintadena 16'
53. Pryncypał 8'
54. Flet podwójny 8'
55. Salicet 8'
56. Unda maris 8'
57. Pryncypał 4'
58. Flet łączony 4'
59. Nasat 2^{2/3}'
60. Flet leśny 2'
61. Tercja 1^{3/5}'
62. Mixtura 4-6 x 2^{2/3}'
63. Cymbalki 3 x 1^{1/2}'
64. Bombard 16'
65. Trąbka 8'
66. Obój 8'
67. Szalamaja 4'
68. Tremolo

Manual IV (Bw.):

69. Róg kozi 8'
70. Flet kryty 8'
71. Kwintadena 4'
72. Pryncypał 2'
73. Kwinta 1^{1/3}'
74. Septyma 1^{1/3}'
75. Oktawa 1'
76. Cymbalki 3 x 1/6'
77. Vox humana 8'
78. Tremolo
79. Dzwony g-g²

I

Jacek Rządkowski (* 1967)

01 Adagio (♩ = 60) *e rubato molto*

(poco rall.)

02 Tempo I (poco rall.)

03 Moderato (♩ = 80)

(poco rall.)

04 (Poco piu mosso)

05 poco accel. e leggiero

molto rall.

06 07

Largo molto (♩ = 48) *e cantabile molto*

28

05

Risoluto (♩ = 108)

f
Hw.

41

11

Poco Allegretto (♩ = 88) *e sempre poco accelerando*

12 13 14

mp *mf* *f*

47

15

Moderato (♩ = 80) *rubato molto e leggero (poco rall.)*

17

18

Adagio Maestoso (♩ = 60) *e rubato molto*

ff *fff* *fff*

53

53

61

13 *sempre poco accelerando* V 14 (poco rall.) 15 I => Q

61

mf *f* *ff*

07

70 *Largo molto* (♩ = 48) *e cantabile molto*

Pos. *mp*

Hw. *p*

70

mp *p*

86 **05** Poco Allegretto (♩ = 88) *e poco accel.* **06** *molto rall.* **04** Moderato molto (♩ = 66) *(poco rall.)*

Hw.f *ff* *mf*

f *ff* *mf*

94 *poco accel. e leggero* *molto rall.* **05** Moderato molto (♩ = 66) *e rubato molto*

f *f*

f

100 **02** Adagio molto e Grandioso (♩ = 54) **08**

fff *fff [Organo pleno]*

fff

II

0 => 2

2 1

Larghetto (♩ = 54)

Musical score for measures 1-6. The score is in 4/4 time. The upper staff (treble clef) features a melodic line with a dynamic marking of *Sw. mp*. The lower staff (bass clef) features a bass line with a dynamic marking of *Hw. mf*. The piece begins with a key signature of one flat (B-flat major). Measure 6 ends with a double bar line.

Musical score for measures 7-14. The score is in 6/8 time. The upper staff (treble clef) features a melodic line with a dynamic marking of *poco rall.*. The lower staff (bass clef) features a bass line. The piece begins with a key signature of one flat (B-flat major). Measure 14 ends with a double bar line.

Musical score for measures 15-22. The score is in 3/4 time. The upper staff (treble clef) features a melodic line with a dynamic marking of *Sw. mp*. The lower staff (bass clef) features a bass line with a dynamic marking of *Hw. mf*. The piece begins with a key signature of one flat (B-flat major). Measure 15 starts with the tempo marking *Poco meno mosso e sempre poco rall.*. Measure 16 starts with the tempo marking *Tempo I*. Measure 22 ends with a double bar line.

21 **Appassionato** (♩ = 108) (*poco rall.*)

Hw. *f*

30 **Tempo I**

Sw. *mp*

Hw. *mf*

molto rall.

36 **Sw. *ppp*** (*attaca*)

(*jalousie*)

III

22

Appassionato (♩ = 108)

23

Tempo di passacaglia (♩ = 54-60)

Musical score for measures 22-23. The top system consists of a grand staff (treble and bass clefs) with a 4/4 time signature. The right hand (treble clef) contains a melodic line with slurs and dynamics *Hw. mf* and *(jaloussie)*. The left hand (bass clef) contains a rhythmic accompaniment. Measure 23 begins with a double bar line and a 3/4 time signature change. The bottom system shows the continuation of the bass line from measure 23, starting with a *pp* dynamic.

Musical score for measures 24-25. The top system continues the grand staff from the previous system. The right hand features a long, flowing melodic line with slurs and dynamics *Hw. pp* and *p*. The left hand provides a steady accompaniment. Measure 25 ends with a double bar line and a 3/4 time signature. The bottom system shows the continuation of the bass line from measure 25, starting with a *p* dynamic.

Musical score for measures 26-27. The top system continues the grand staff. The right hand has a more active melodic line with slurs and dynamics *mf*. The left hand continues its accompaniment. Measure 27 ends with a double bar line and a 3/4 time signature. The bottom system shows the continuation of the bass line from measure 27, starting with a *mf* dynamic.

27

Musical score for measures 27-32. The top staff is in treble clef with a key signature of one flat and a 7/8 time signature. It features a complex melodic line with many beamed eighth and sixteenth notes, some of which are circled with dashed lines. The middle staff is in bass clef with a key signature of one flat, containing a bass line with eighth and sixteenth notes. The bottom staff is in bass clef with a key signature of one flat, containing a simple bass line with quarter and eighth notes.

33

Musical score for measures 33-36. The top staff is in treble clef with a key signature of one flat and a 7/8 time signature. It features a complex melodic line with many beamed eighth and sixteenth notes, each marked with a '7' for a seventh fret. The middle staff is in bass clef with a key signature of one flat, containing a bass line with eighth and sixteenth notes. The bottom staff is in bass clef with a key signature of one flat, containing a simple bass line with quarter and eighth notes. A *mf* dynamic marking is present in the middle staff.

37

Musical score for measures 37-40. The top staff is in treble clef with a key signature of one flat and a 7/8 time signature. It features a complex melodic line with many beamed eighth and sixteenth notes, each marked with a '7' for a seventh fret. The middle staff is in bass clef with a key signature of one flat, containing a bass line with eighth and sixteenth notes. The bottom staff is in bass clef with a key signature of one flat, containing a simple bass line with quarter and eighth notes. A *Sw. p* dynamic marking is present in the middle staff.

41

p

Hw.
mp

2B

48

2 => 3

31

mf

58

32

f

65

Sw.
mp
p

72

Hw.
mp
p

81

mf

89 **36** **36**

f *ff*

f *ff*

98 **37**

fff

fff

104 *poco rall.*

f

38

Adagissimo e Grandioso al Fine

110

fff [Organo pleno]

poco rall.

111

lunga